

Wielu badaczy jest zdania, że proces industrializacji rolnictwa doprowadził do poważnego globalnego kryzysu, mającego szereg wymiarów, takich jak: ekologiczny, społeczny, kulturowy czy polityczny. Brak przejrzystości i poziom komplikacji globalnego przemysłu żywnościowego doprowadził do podjęcia aktywności przez część konsumentów i producentów chcących stworzyć alternatywny wobec dominującego system żywności, bazujący na relacjach zaufania między konsumentami a producentami. W tym kontekście pojawia się pojęcie „zwrotu jakościowego” (Goodman 2003; 2004). Określa ono przemianę wartości, postaw, zachowań części konsumentów, dążących do wejścia w głębsze relacje społeczne z innymi konsumentami i producentami, a także do stworzenia nowego uspołecznionego modelu gospodarki. Jednym z przejawów zwrotu jakościowego jest tworzenie się alternatywnych sieci żywności - oddolnych inicjatyw takich jak kooperatywy spożywcze, targi jedzeniowe, gospodarstwa Rolnictwa Wspieranego przez Społeczność itd., których celem jest produkcja, dystrybucja i konsumpcja żywności innymi metodami niż wykorzystywanymi w przypadku konwencjonalnych łańcuchów produkcji. Chodzi o zupełnie nowy sposób myślenia o relacjach producent- konsument, który wiąże się ze wzrostem aktywności obywatelskiej służącej budowaniu nowego modelu gospodarki uspołecznionej. Te procesy i zjawiska nie mogą być postrzegane jednoznacznie pozytywnie. Część badaczy uważa, że to nowy sposób wprowadzania podziałów społecznych i wykluczenia. Tym samym staje się on fascynującym obszarem badań potencjałów i zagrożeń pojawiających się na styku społeczeństwa i nowych form gospodarki. W związku z tym nasz projekt będzie uwzględniał wielowymiarowość tego zjawiska.

Podstawowym celem naszego projektu jest próba odpowiedzenia na pytanie czy działania podejmowane zarówno przez producentów jak i konsumentów, zaangażowanych w różnego rodzaju alternatywne sieci żywności, są przejawem chwilowej mody bez większego wpływu na zachowanie większości obywateli i charakter gospodarki, czy przeciwnie, wskazują na kierunek rozwoju polskiego społeczeństwa oraz myślenia o nowych relacjach społeczeństwa i gospodarki.

Główne pytania badawcze, brzmi więc czy u polskich konsumentów i producentów funkcjonujących na alternatywnym rynku żywności można zaobserwować nowy sposób myślenia o związkach gospodarki i społeczeństwa, określanej w literaturze jako „zwrot jakościowy”?

Projekt będzie miał charakter interdyscyplinarny, bowiem poza socjologami, do projektu zostali zaproszeni: ekonomista, antropolog konsumpcji i psycholog. Dzięki udziałowi przedstawicieli różnych nauk społecznych, będziemy mogli uwzględnić wiele wymiarów zjawiska zwrotu jakościowego oraz różnych form alternatywnych sieci żywności. Projekt został podzielony na cztery części: 1) Antropologia i psychologia zachowań konsumenckich, 2) Instytucjonalizacja i organizacja aktywności konsumentów, 3) Ekonomia w alternatywnej sieci oraz 4) Uwarunkowania prawne i polityczne dotyczące żywności alternatywnej.

W czasie realizacji projektu sięgniemy po metody jakościowe takie jak: wywiady indywidualne, grupowe - tzw FGI'a, analizę treści dokumentów, fotoetnografię, jak i ilościowe - telefoniczne badanie na reprezentatywnej próbie polskich konsumentów oraz ankieta internetowa z liderami alternatywnych sieci żywności.

Jest to projekt innowacyjny, gdyż do tej pory nie realizowano w Polsce badań, które łączyłyby kwestie związane z systemami produkcji żywności i nowymi wymiarami zachowań konsumentów i producentów, na dodatek przy wykorzystaniu różnych perspektyw badawczych. Nasz projekt dotyczy ważnych z punktu widzenia społecznego zagadnień, związanych z konsumpcją, ale też szukania nowych miejsc w strukturze gospodarczej dla drobnych rolników.